Він не заздрісний!

Комедія на 1 дію,

з німецького переклав

ЙОСИП СТАДНИК.

ЛЬВІВ, 1922.

Театральна Бібліотека „Русалки".

Випуск 9.

Він не заздрісний!

Комедія на 1 дію,

з німецького переклав

ЙОСИП СТАДНИК.

ЛЬВІВ, 1922.

ВИДАВНИЦТВО „РУСАЛКА“.

ДРУКАРНЯ СТАВРОПИҐІЙСЬКОГО ІНСТИТУТА
ПІД УПРАВОЮ Ю. СИДОРАКА

ОСОБИ:

ЯРЕМА, лікар.

НЮСЯ, його жінка.

ЦЮК, її дядько.

ВАСИЛЬ, слуга.

Діється в великому городі.

Одинока дія.

Гарно і модно прибрана кімната; в глибині одні двері головні, з вулиці, другі у сад. Ліворуч кімната доктора, дальше вікно з заслонами, під вікном малий стіл та крісло. Праворуч софа, перед нею круглий столик, а на ньому снідання: пляшка вина, карафка з водою, 2 чарки та склянка; за софою параван наскіс до стіни, уставлений так, що двері в глибині праворуч до половини заслонені.

ЯВА 1.

Ярема і Цюк.

(Входять з вулиці, розмовляючи).

Цюк *(в маломістечковій подорожній одежі, робить вражіння богатої людини)*: Авжеж, авжеж, дещо на ділі мусить бути. І саме тому приїхав я, щоби розправитися з тобою в чотири очі, себ-то, щоби потягнути тебе до відповідальности!

Ярема: Алеж впевняю вас...

Цюк *(чимраз острійше)*: Говори, говори! В кожній неправді єсть половина правди. Тож признавайся, лише швиденько, і як що тут твоя вина, то хоч я невійськовий, — ти памятатимеш мене! Як я впевнюся, що ти зробив щонебудь лихе моїй дитинці, — бережися! — Викличу на герц, і порубаю тебе на шкамаття!

Ярема *(з усміхом)*: Ну, ну, дядечку, до того, мабуть, не прийде!

Цюк *(поважно)*: Го, го! Мій докторе, я вмію шаблюкою орудовати! *(дуже голосно)* і коли ти справді провинився, — горе тобі!

Ярема *(швидко)*: Цитьте! Не так голосно! *(оглядаеться)*.

Цюк *(забуваеться і говорить добродушно півголосом)*: Твоя правда, моя лебідонька не повинна знати, що я попереду бачився з тобою. Але бачиш, така вже моя вдача, що як тільки розсерджуся, так на все забуваю.

Ярема: Дозвольте, що для всякої певности... *(іде до головних дверий)*.

Цюк: Що хочеш робити?

Ярема *(кличе)*: Василю! *(підходить)* треба забезпечитися, щоби жінка нам не помішала.

Цюк: Авжеж, авжеж, твоя правда. Я писав тобі, щоби ти ожидав мене на двірци, бо хотів перш за все з тобою поговорити.

Ярема *(кличе)*: Василю!

ЯВА 2.

Тії і Василь.

Василь: До послуг!

Ярема: Як пані питатимуть про мене, так скажи, що я повинен був ще перед сніданням піти до одного добродія — однак швидко верну...

Василь: Гаразд.

Цюк: А не говори теж пані нічого, що я приїхав, — хочу зробити їй несподіванку. Розумієш?

Василь: Розумію!

Ярема: Ну, тепер іди... Стрівай, як-би пані добродійка вийшли зі своєї кімнати, так ти прийди сказати нам.

Василь: Пані добродійки нема вже в кімнаті.

Ярема: Ага, вона мабуть...

Василь: Вже від години в саді. Ах, прошу пана доктора, я й справді не знаю, що нашій пані від якогось часу сталося.

Цюк *(неспокійно)*: Ага! Щось їй сталося! — От бачиш!

Василь: І сам не знаю, чи хворі — чи...

Цюк: *(наляканий)* Хора? От тобі! *(намагається бути строгим)* Жінка смертельно хора, а її рідний муж та й ще доктор нічогісінько не знає про се. Чуєш? Який же з тебе доктор?!

Ярема: Алеж, дядечку, моя жінка здоровісінька!

Цюк: *(буже сердитий)* А відкіляж тобі знати про се?

Ярема: Таж я лікар!

Цюк: Ну, так, а чогож вона...

Ярема: Таж іще сьогодня рано, як я виходив, вона була така свіжа та здорова а весела!...

Василь: Правда, що добродійка завжди веселі, як довго добродій дома, але як тільки вони самі або думають, що ніхто їх не запримічує, так тоді схиляють головку, як вломана квітка!

Цюк: Як вломана квітка? *(з жалем)* Ах, Господи, Господи! Як-би справді моя дочка була вломана квітка, то... то... *(грізно)* Докторе, як що ти вломив мою квітку, то ..

Ярема: Заспокійтеся, дядечку. Той дідусь так любить мою жінку...

Цюк: *(остро)* Любить? І ти старий шкарбуне справді любиш? Ото кавалір!

Василь: Е, що-бо ви говорите! Я шаную добродійку, бо вони такі миленькі, такі добрі, тож дуже мені боляче, коли бачу, як сумненько вони склонюють головку ..

Цюк: Сумненько склонює головку! *(у бік)* В сього добряги цілком моя вдача! *(гол.)* Дякую тобі за спочуття для моєї голубки. *(грізно)* Докторе! Докторе! Склонює сумненько головку!

Ярема: *(до Василя)* Ну, ну, іди собі тепер, і як побачиш, що пані виходитиме із саду, зараз приходь сказати нам.

Василь: Слухаю. *(відходить у сад)*.

Цюк: *(комічно-поважно)* Ну, так по правді скажи, докторе, чого се Нюся склонює сумненько головку? Га? Чого се моя голубка нікого не запримічає? Чого се вона зітхає? Га?

Ярема: Ах, Господоньку! Мій дядечку, яж хотів би саме від вас довідатися про те, бо вона не казала мені про се ані словечка.

Цюк: А я все таки кажу, що причина якась мусить бути і тій причині ти виною! Не дарма вона хотіла особисто пожалітися матери. Але стрівай, я все таки довідаюся, що з нею діється, бо я був завжди для неї другою матірю, себ-то,

хотів сказати, батьком, і коли я переконаюся, що ти... Ну, так лице в лице, в чотири очі скажи: не почуваєшся ти до нічого?

Ярема: Ні!

Цюк: Слухай, мій Яремку, то, я хотів сказати — докторе, скажи но мені — голубе сизий, але скажи щиру правду, чи ти, знаєш, не... теє, не маєш там якого такого грішка на сумліню?

Ярема: Як се?

Цюк: *(у бік)* Чи справді невинний, чи прикидається? (*голосно, приязно*) Ну, бачиш, ось так... Ти собі ніби теє.. молодий, гарний мущина, добрий лікар — тебе шанують, люблять.. Гм? Що? Як? Молода гарна пацієнтка.. Знаєш, теє... Га? Що? Як?

Ярема: Е, ви дядечку, не туди попали. Таж в мене молода, принадна жіночка...

Цюк: Авжеж, моя Нюся, справжня помадочка, але всеж таки може бути така хвиля... Гм? Дещо так для відміни... розумієш? Таж лікар все таки людина, га?

Ярема: Дядечку! Вам обовязково треба відрізнити лікаря від людини. Лікар вправді почуває як людина, але ніколи не може піддаватися людським забаганкам. Нехай собі буле пацієнт хто хоче, я дбаю тільки про його хоробу.

Цюк: Ну, то ти хиба виїмок. (*у бік*) Е, він в нічим не прогрішився! (*голосно*) Поки що я вірю тобі, але всеж таки спитаю Нюсю, що їй бракує, та що затроює їй життя.

Ярема: Авжеж, дядечку, зробіть се, я буду вам дуже вдячний.

ЯВА 3.

Тії та Василь.

Василь: Як раз пані добродійка вийшли із саду і йдуть сюди.

Ярема: Ну, щож нам тепер робити?

Цюк: Знаєш що? Іди тепер у свою кімнату, а се все остав мені.

Ярема: (*відходячи*) Василю, не забудьте зробити, як я казав вам! (*входить у свою кімнату*).

Цюк: Ти ходи зі мною, я тебе навчу, що маєш робити! (*відходять головними дверми*).

ЯВА 4.

Нюся, потім Василь і Цюк.

Нюся: (*в гарненькій вранішній одежі, з квіткою в руці, іде задумана із саду, стає на середині сцени, оглядається сумно, підносить квітку та вириваючи листок по листочку, говорить помалу з притиском*) Любить, сердечно, щиро, так собі, зовсім ні! (*вирвала останній листок*) Авжеж, авжеж, я йому зовсім байдужна! Я йому нічого більше, лише жінка, що веде йому хазяйство у хаті, та дбає про лад і порядок. Зовсім ні! (*зітхає*) Зовсім ні! (*глядає на небо тай кладе руку на серце*) Зовсім ні!

(*Ярема вихиляється обережно зі своєї кімнати, Цюк дає йому знак, щоби сховався, Ярема ховається. Цюк*

виштовхує обережно Василя в кімнату, сам підслухує у відхилених дверах. Василь підходить трохи наперід, кашляє, щоби звернути на себе увагу).

Нюся: (*побачивши його*) Чого тобі, Василю?

Василь: Я хотів тільки сказати, що наш пан пішли до одного хворого і зараз вернуть на снідання.

Нюся: Добре, добре. Дякую тобі. (*відвертається).*

(*Цюк показується в дверах і дає знаки Василеви*).

Василь: (*начеб тільки що запримітив Цюка*). А! Наш старший пан!

Цюк: (*немов тільки що приїхав*) Нюсю! Голубонько!

Нюся: (*швидко повертається*) Хто? (*побачила*) Дядечко! (*з того часу стає весела*) Мій дядечку! Ви тут? (*сердечно обіймає його*).

Цюк: Як бачиш!

Нюся: Якаж я рада-рада! (*крутить його довкола*).

Цюк: Стрівай, стрівайже, пустуньчику коханий! (*цілує її в очи*) Ну, якжеж там? Здорова, весела? Га?

Нюся: О, авжеж! Здорова, весела, як риба у воді!

Цюк: Ну, то й гаразд! Гаразд, моя лебідко!

Василь: (*нишком до Цюка*) Ну, щож пан на се скажуть?

Цюк: (*нишком до Василя*) Дивня річ!

(*Нюся порається біля снідання і співає тихо*).

В а с и л ь: (*нишком*) Егеж, дуже дивня!

Ц ю к: (*нишком*) Ну, але хвора вона не є.

В а с и л ь: (*я. в.*) Так думаєте?

Ц ю к: (*я. в.*) Авжеж. Досить глянути на неї. (*голосно*) А де мої річи з почти?

В а с и л ь: Зараз принесу. (*виходить через входові двері*).

Ц ю к: Ну, а тепер я вже увесь до твоїх послуг.

Н ю с я: Ах, дядечку, тож-то Ярема радітиме!

Ц ю к: Невже? Ну, а він як? Здоровий, веселий?

Н ю с я: Чи здоровий? А щож ви, дядечку, думаєте, що я булаби така весела, як-би він був нездоровий? А чи веселий? Таж ви знаєте, що він завжди поважний, а його звання додає йому ще більше поваги. Але се нічого, бо я дуже люблю сю повагу мого чоловіка.

Ц ю к: Авжеж, ти любиш його повагу... (*півголосом*) але і його самого теж трохи любиш?

Н ю с я: Ну, а якжеж! Ви, дядечку, й віри не поймете, як я люблю його. Кажу вам, що моя любов до його росте з кожним днем, з кожною годиною. — От тобі й на! А я за великими радощами забула спитати, що там робить моя матуся?

Ц ю к: Здорова і добре виглядає, й в гарному настрою; в гарніщому ніж ти.

Н ю с я: Я дуже рада. Тільки вибачте, я не дам віри, щоби матуся були в кращому настрою, ніж я. Я ж пустунка, якої другої на всьому світі не найдете!

Цюк: І з того часу, як ми в останній раз бачилися, нічого не вразило твоєї душі?

Нюся: Нічогісечко! У моїй душі були завжди веселощі та радощі!

Цюк: Ну, то слава Богові. — А скажино мені, але так щиру правду, чи ти не почуваєш у свому серденьку заздрости, коли твого чоловіка кличуть до хорих гарних жінок або дівчат? Ну, га? Як? Що? Кажи, кажи мені малий пустуне!

Нюся: Чесне слово — ні! Дядечку, коли дівчина рішилася вийти за лікаря, то се слово повинно бути для неї чуже, бо інакше жила би у вічному пеклі. Мойому Яремкови я вірю, як собі. А проте як там навіть і подивиться на яку пацієнтку — біда невелика. Закохатися не закохається, бо на се в нього часу нема. Правда?

Цюк: І я так думаю.

Нюся: (*з нещирим усміхом*) Е, та він мабуть і забув вже що таке кохання!...

Цюк: Справді? (*у бік*) А! Ось де болячка! (*голосно*) Ну, аби він тільки тебе любив, а все гаразд... (*бере крісло і сідає*).

Нюся: (*тихо*) Е, як би то він мене любив... але... (*сумно подивилася і зітхнула*) він мабуть вже забув, що таке любов.

Цюк: Ану — но ходи сюди, стань осьтут, близько мене і покажи свої гарнесенькі оченятка.

Нюся: (*спускає очі в низ*) Е, дядечку, мені чогось страшно. Чи не хочете ви брати мене на допити?

Цюк: Авжеж, авжеж, ти мала злочиннице!

Нюся: (*жартуючи*) Ах, Господоньку, не будьте ви дуже гострим судією, бо... бо...

Цюк: Бо... бо ти (*з комічно суворим видом*) погана, ти мене і маму свою обманювала.

Нюся: (*налякана*) Я?

Цюк: Авжеж, ти недобра дитина! Кажи мені зараз чого се ти нещаслива?

Нюся: (*силкується скрити збентеження*) Я нещаслива? (*штучно сміється*) Ха-ха-ха! Дядечку солоденький мій!

Цюк: (*удає дуже суворого*) І солоденький не поможе! Тобі гірко стане, як що ти зараз, в туж хвилину, не скажеш, чого се ти писала до мами, що ти нещаслива, ще й дуже, чого се ти прохала маму, щоби вона приїхала до тебе?

Нюся: То ви знаєте про се?

Цюк: А ти думала, що твоя мати змоглаб затаіти твоє горе? А тепер кажи мені, зараз, навпростець!... Як що твій чоловік невірний!...

Нюся: (*швидко*) Ще що вигадайте!... Вірнішого на світі нема!...

Цюк: Ну, так гаразд. — Значить, найгіршої причини нещастя нема. — Стрівай, тепер далі: Може твій чоловік не дбає про тебе, може тебе замикає, може поміж людий не пускає, словом, може він знущається над тобою?

Нюся: Ще що вигадайте!

Цюк: (*нетерпеливо підскочив на кріслі*) Ну, до біса, то якеж там нещастя?

Нюся: (*збентежено, соромливо*) Бачите, дядечку...

Цюк: Ну, ну!

Нюся: *(плаче)* Ах, Господоньку!

Цюк: *(добросердечно)* Нюсенько! Голубко! Не плач так дуже. *(встає, голубить її і говорить плаксиво)* Ну, ну, моя сердешна, ми ж тут самі, розкажи свому дядькови своє горе

Нюся: *(відвернула лице)* Ні, ні, - якось мені ніяково... Не можу...

Цюк: Ага, догадуюся... *(півголосом)* Се мабуть якийсь жіночий секрет, правда?

Нюся: *(потакує головою)*.

Цюк: Ну, так знаєш що, моя пестійко, поклади головку на моє серце, заплющи очі і думай, що я твоя мати, якій ти повинна виявити своє страждання.

Нюся: *(дивиться на нього засоромлена)*.

Цюк: *(збентежений відвертає голову і заплющує очі)* Ти не потрібуєш дивитися на мене.

Нюся: *(склонює голову на його груди і зітхає тяженько)*.

Цюк: *(тривожно)* Нюсенько-голубонько, ти лякаєш мене! Ну, ну, кажи, я все перенесу!

Нюся: Ах, дядечку... він...

Цюк: Хто?

Нюся: Ярема...

Цюк: *(цікаво)* Ну, щож там вже раз з тим Яремою?

Нюся: *(жалісно)* Він... він... не заздрісний!

Цюк: *(відітхнув)* Так? — Ну, гаразд, але скажи мені про своє горе!

Нюся: Ну, ось вам воно!

Цюк: Щож саме?

Нюся: Яж кажу, що він незаздрісний.

Цюк: *(відштовхує її легко від себе і дивиться здивовано).*

Нюся: *(спускає очі в низ).*

Цюк: Слухай-но, дитиночко, я навспряжки прогніваюся, як що ти не покинеш жартувати.

Нюся: Дядечку, як ви можете й подумати, щоби я в такій важній хвилі...

Цюк: Е до біса! Чи се не жарт? Я питаю тебе про твоє горе, а ти нічого більше не кажеш, тільки *(передразнює її)* „він не заздрісний“.

Нюся: То вам того ще мало?

Цюк: Чого? Що він не заздрісний? Ет, дурниці.

Нюся: Ні, дядечку, се горе, ще й велике. *(поважно)* Бо де нема заздрости, там нема й любови...

Цюк: Невже? Слухай-но ти, дурочко мала.

Нюся: Дядечку!

Цюк: Авжеж, дурочка! От тобі і на! Сотні жінок почувалиб себе щасливі, як-би їх чоловіки не були заздрісні, — бо заздрість се чортівське насіння, — а ти хочеш, щоби твій укоханий чоловік переслідував тебе тим лихом. А про те, стрівай, таж ти сама казала мені перед хвилиною, що ти не заздрісна, а ось хочеш...

Нюся: Я, я і Ярема — се велика ріжниця. Він знає про кожний мій крок, а сам ходить собі по всіх-усюдах; хто зна, як він поводиться із своїми пацієнтками... *(скубає фартушок)* хоч-не-хоч а трошки заздрісна будеш...

Цюк: *(швидко)* Ага!

Нюся: Так тільки, крапелиночку... А Ярема зовсім нічогісінько. Йому зовсім байдуже, як там який молодий, гарний мущина скаже мені комплімент або і в руку поцілує...

Цюк: *(ніби здивований)* О! Невже?

Нюся: Егеж! Інколи зійдуться в нас гарні, молоді люди, а він спокійнісько оставляє мене з ними і йде до своїх пацієнтів.

Цюк: Що ти кажеш!

Нюся: Авжеж. Тож бачите самі, що він майже не любить мене.

Цюк: О! О!...

Нюся: Час до часу ходимо на балі до касина. Там молодь, офіцери мало не бються, щоби зі мною танцювати, зітхають, любо споглядають, а мій пан доктор удає, що того всього й не бачить...

Цюк: *(ломить руки; немов дуже обурений)* Ну, чи бачив хто таке!

Нюся: Він сам не танцює; мабуть не вміє, чи що, тож йому повинно бути неприємно, що я танцюю. Та де! Як раз тоді, коли вививають собі мене з рук, він усміхнений стоїть і наче вдоволений, що мене всі займають.

Цюк: О, се справді надзвичайне!

Нюся! Правда?

Цюк: Авжеж, се нещастя тай ще велике!

Нюся: Правда? Се найкращий доказ, що він не любить мене.

Цюк: Ну, може ще воно й не так. Можна когось любити а не бути заздрісним. А скажи

мені так по правді, чи ти подала йому коли причину до заздрощів?

Нюся: *(сміючися)* Сього, дядечку, я й сама не знаю.

Цюк: Ну, чи ти на сі любовні погляди тих панків відповіла їм коли таким-же поглядом?

Нюся: А, фе! Стидайтеся дядьку! Як можете ви й подумати!...

Цюк: І ти справді ніколи не дозволила залицятися до себе?

Нюся: Слухайте, дядечку, як-би я знала, що ви се на правду... *(поважно)* Думати таке про заміжну, котра має гарного, поважного чоловіка...

Цюк: Ну, ну!

Нюся: *(траґічно)* Вірність до смерти, — се мій девіз!

Цюк: Ах, ти блазню якийсь! Як-жеж ти можеш вимагати, щоби твій чоловік був заздрісний? І за що він має бути заздрісний, коли ти не даєш йому до сього нагоди?

Нюся: *(приязно)* Дядечку, в мене тут один плян... *(підлещується)* Але ви не будете сміятися з мене?

Цюк: О, та деж-би!...

Нюся: *(обіймає його)* Я хотіла раз... (*таємничо*) дати йому таку нагоду...

Цюк: (*видивився на неї*) До біса! Тут нема чого сміятися!... Я скажу тобі по щирости, що твій плян мені зовсім не подобається.

Нюся: Алеж дядечку, ви ще не знаєте, який мій плян... Я хотіла-б тільки переконатися, чи Ярема справді мене ще любить... Я хотіла-б

раз... так трішечки... так наче на жарт... оттак, знаєте, наче на пробу... я хотіла-б...

Цюк: Що? На пробу хотіла-б дозволити залицятися до себе? Ну, ну, залицяння на пробу! (*гостро*) Слухай, Нюсю, не роби ти ніякої проби, бо чорт не спить, проба могла би тобі так подобатися, що нарешті заманулось би тобі не лише проби...

Нюся: Дядечку! Що се ви говорите!

Цюк: Я говорю правду.

Нюся: Ви не зрозуміли мене або мій плян. Дядечку, ви відверніться... (*відвертає його від себе*) і не перебаранчайте... Раз я хотіла так на пробу... Василя перебрати...

Цюк: (*швидко повертається і сміється*) Старого Василя перебрати і.. ха-ха-ха! І він мав залицятися до тебе на пробу, щоби Ярему зробити заздрісним?

Нюся: (*копилить зуби*) Ну, от бачите, ви смієтеся з мене!

Цюк: (*примушує себе бути поважним*) А, Боже борони!... Ну, далі, далі?...

Нюся: Але мені якось ніяково казати йому про се.. А ще як подумала, що мені прийдеться залицятись до старого чоловіка та ще й чужого...

Цюк: Обіймати а може й цілувати .

Нюся: (*щось нагадала*) Дядечку! Дядечку!

Цюк: Ну, щож там таке?

Нюся: (*весело*) Придумала, придумала! Чудесно! (*обіймає його*) Чудесно! Прегарно! Знаєте що? Ви будете грати роль мого коханка!

Цюк: Що таке?

Нюся: Ви будете представляти мого ко ханка і з вами я зроблю сю пробу, бо вас я могтиму обіймати, цілувати, з вами я зважуся на те.

Цюк: Ет, дурниці! Кинь се, воно не до речі

Нюся: Як-раз до речі. Коли Ярема виявить себе хоч трішечки-трішечки заздрісний, я буду дуже а дуже щаслива!

Цюк: Що-бо ти вигадуєш? Схаменися!

Нюся: Дядечку, ви любите мене?

Цюк: Авжеж, люблю.

Нюся: Ну, так вволіть моє бажання і грайте через хвилину мого коханка.

Цюк: Ах, яка ж бо ти дурненька! Деж можна подумати, щоби Ярема був заздрісний через мене?

Нюся: І як-раз тепер найкраща пора на таку пробу. Ярема зараз поміж своїми пацієнтами він навіть не догадується, що ви приїхали. Дядечку, мій солоденький, як що ви мене хоч крихітку любите, як що ви хочете зменшити моє горе, то вчиніть мою волю.

Цюк: Ага, твоє горе!... Як що справді через те воно зменшиться, то вже нехай! Гаразд! О я буду залицятися, як Турок!

Нюся: Що? Годитеся? (*дуже рада*) Ах, чудесно! Чудесно! Ах, мої ж ви золотенькі! О буде сміховина! Знаєте, дядечку, як що виявиться що Ярема буде заздрісний, — від щастя я умру

Цюк: Ну, ну, сього вже не треба!...

Нюся: Се лише так кажеться, бо умірати я не думаю; про се дбатиме вже мій чоловік; він-же лікар.

Цюк: Ну, якжеж ти хочеш зробити, щоби Ярема був заздрісний о мене? Як-би так був трицять років молодший!..

Нюся: Стрівайте!... Ви як-раз підходите, бо як-би ви були 30 років молодші, то я не могла би з вами в такий спосіб жартувати; воно виглядало би зовсім природно!

Цюк: Ха-ха-ха! Зовсім природно! А щож ти, панночко, думаєш, що я вже не можу бути природний?

Нюся: (*глянула на його жартовливо і усміхається*) Ей, дядечку! Дядечку!

Цюк: (*з комічним залицянням*) Голубонько!

Нюся: Ах!

Цюк: (*збентежений*) Е, іди-но собі геть, іди, не зітхай, бо мені якось дивно стає... (*до себе*) О, женщини, женщини! (*голосно*) Ну-ну! Вже я справлюся, побачиш! Я так удаватиму закоханого, що Яремі від заздрощів волосся дубом стане!

Нюся: От і чудесно! А тепер я приготую усе, щоби вас вичепурити на коханка.

Цюк: Як вичепурити? Може скажеш іще переодягатися?

Нюся: Ну, а якжеж? Так неможливо.

Цюк: Алеж козеня, — моє старече лице...

Нюся: Я посажу вас так, що лице і волосся буде мало помітне. Ось гляньте, дядечку... (*біжить до вікна*) з сього вікна (*відчиняє й негайно замикає*

вікно) видно цілу вулицю, а Яремка пізнати вже з далека, і він теж бачить добре наше вікно.

Цюк: Ага, тепер вже розумію: біля сього вікна маємо грати сю комедію...

Нюся: Егеж, тут, у сьому вікні побачить сей нестерпучий Ярема чого не сподівався; а як що й тоді не буде він заздрісний, то я (*з плачем*) помру із гризоти!

Цюк: Чого там зараз помірать! Ти все так хитренько обдумала, що воно мусить удатися, він буде заздрісний чи схоче, чи ні.

Нюся: Ви справді так думаєте?

Цюк: Авжеж, він буде, він мусить бути заздрісний; я тільки боюсь, щоби він не був аж занадто заздрісний!

Нюся: (*сміється*) Нехай, нехай, дядечку! Чим більше заздрости, тим більше любови.

Цюк: А як-би навіть загнався за далеко, — тож я буду тут.

Нюся: Ні, ні, дозвольте, нехай він піде й задалеко; се нічого! Нехай трохи поскаче, покричить, я се все перенесу. (*усміхається*) А як що до чого, то в мене є спосіб, щоби його вгамувати.

Цюк: Ну, так ти постарайся про все, що потрібне до тої комедії...

Нюся: (*захоплено*) Дядечку! Як, що він справді вийде із рівноваги, як що справді його се вразить, як що іще він назве мене невірною жінкою, — ах, дядечку, тоді я... тоді... ось вам моя рука і моє слово, тоді на першім касиновім балю танцюю з вами першу польку! (*йде у сад*).

ЯВА 5.

Цюк і Ярема.

Цюк: Егеж, мені того і треба! (*сміється*) Ось які думки лазять по голові такої малпочки. І нічого дивного: сердешна сидить цілими днями одна, читає деякі дивовижні романи і дочитується до таких дурниць: (*наслідує Нюсю*) „Він не заздрісний“. І се в неї велике горе, велика турбота. Рад би я знати, чи багато є таких жінок на світі, що такими дурницями морочать свою голову. Перед шлюбом, поки ще не знайшли того „третього“, то ще-ще.. Але потім — ого!... — От тобі й на! Зовсім забув (*йде до дверий Яреми*) Яремку! Докторе!

Ярема: (*виходить*) Я підслухував під дверми і чув трохи вашу розмову.

Цюк: От і гаразд.

Ярема: (*сміючися*) А ви дивіться, грайте свою ролю зовсім природно.

Цюк: (*у бік*) Осьтакої! І се він чув (*голосно, комічно збентежений*) Ну, ти ж не подумаєш, щоби я направду.. (*у бік*) Мені здається, що він вже заздрісний (*голосно*) Я лише так, жартом...

Ярема: Ну, я іду, щоби Нюся мене тут не застала. (*хоче йти*).

Цюк: Докторе, слухай, я думаю, що ти не будеш заздрісний о мене?

Ярема: (*сміючися*) О вас? Можу вас запевнити, що сього не буде.

Цюк: Ну й гаразд. Але всеж таки скажи мені щиру правду: ти ще ніколи не був заздрісний? Ніколи?

Ярема: І в думці не було.

Цюк: Так виходить твоя жінка правду каже, що ти „не заздрісний?“

Ярема: Слухайте, дядьку, я мою жінку люблю так, як вона мене любить, але ніколи не усмішу себе заздрістю; навіть як-би в мене й був нахил до заздрощів, то жінка не подала мені до того найменшої причини.

Цюк: Ну, але тепер будь вже такий добрий...

Ярема: Авжеж, коли се необхідне, мушу!

Цюк: Егеж, але будь заздрісний до божевілля — се її ущасливить.

Ярема: Се вже оставте мені; я вже так зроблю, що моїй жіночці відійде охота жалітися. Вже вона побачить, що таке заздрість! Тільки ви грайте свою комедію зовсім природно! (*йде у головні двері*).

Цюк: (*дещо здивований*) Грайте зовсім природно! Ха-ха-ха! Виходить, все таки його шпигнуло у серце, що я сказав його жінці, що можу бути ще зовсім природний. (*вдоволений*) Ага, стрівай лише, пане Яремо! Ну, ну! В мене вже з роду щось таке, що жінок до мене потягає! Так, так, пане докторе! Як-би так я був вільний, та не був дядьком, побачив би ти, голубчику! Ех, як я собі нагадаю, що се бувало так 25 років тому!... Скільки то було заздрости через мене!... Ох! Куди ті часи поділися?... Ті зальоти до тої мельнички!... А ся білява аптикарева з двома ямоч-

ками... Скільки разів я приходив до них, то чоловік жовтачку діставав; питався завжди чи мені не треба трутки на щурів. . Ха-ха-ха! Наче знав, що його жінка... Е, краще нехай заціпить! (*бе себе по губах*).

ЯВА 6.

Цюк і Нюся.

Нюся: (*входить із саду, несе мундір, трикутний капелюх і офіцерську шаблю, всі речі загорнені у велику хустку; ховає їх за параван і говорить*) Так, дядечку, ось тут маємо все, що потрібне а тепер ходіть і переодягніться!

Цюк: Ну, гаразд, нехай! (*пішов за параван*) Скажи мені, серденько, відкіля ти все те взяла?

Нюся: Від одної убогої вдови, а вона дістала се від свого пенсіонованого брата (*кличе в головні двері*) Василю! Василю!

ЯВА 7.

Тії і Василь.

Василь: До послуг! (*оглядається слідкуючи*).

Нюся: Слухай, Василю. Як пан верне до дому, ти не кажи йому нічого, що старий пан приїхали.

Василь: Як прикажете! (*відходить*).

Цюк: (*виходить з поза паравана в мундурі і в своїй шапці на голові; мундір трохи за тісний і задовгий*) Ось і я. Ну, а тепер скажи де мені сісти і що робити, а то чого доброго, Ярема зарані прийде.

Нюся: Ось таке, ви станьте собі осьтут... (*веде його до вікна і ставить до вікна задом*) Я до вас підійду, ви мене обіймете руками, будете голубити, а як Ярема буде вже зовсім близько вікна, ви будете удавати, що піби-то мене дуже сердечно цілуєте.

Цюк: Гаразд! Стрівайже, зробім попереду пробу.

Нюся: Добре. Тільки ви забули найважніще. (*йде за параван*) Капелюх! От гарно було-б у вашій шапці! (*приносить трикутний капелюх*).

Цюк: (*скидає шапку*) Ах, правда, я забув.

Нюся: А то Ярема зразу.. (*накладає йому капелюх*) Ось так, зараз інакше виглядає. (*іде до вікна*) А тепер: дзелень, дзелень, дзелень, завіса здіймається... (*відчиняє вікно і заглядає*) Нашої публики ще нема. Цитьте!... Схиліться! Схиліться! (*дивлячися у вікна, відсовує трохи Цюка*).

Цюк: (*присів до землі*) Що ж там?

Нюся: Секретар Крисько вклонився мені і, здається бачив вас.

Цюк: (*випростовується*) Ну, так що?

Нюся: Що? Сей секретар се пльотка і... (*кричить*) Ах! (*відскочила від вікна*).

Цюк: Що ж там знов? (*хоче звернутися до вікна*).

Нюся: (*швидко і голосно*) Стійте! (*переходить праворуч*) Ярема йде; вже дуже близько.

Цюк: Ну, так що? Вже починати?

Нюся: Егеж, егеж, ну, обіймайте мене! (*коли він обняв, вона тягне його від вікна*) Чудесно! Прекрасно вам удалося! А тепер, дядечку, ідіть переодягніться, йдіть через сад, щоби здавалося, що приходите з вулиці.

Цюк: А потім що?

Нюся: Що потім? Я ще сама не знаю, але ви вже побачите, як справа налагодиться. (*веде Цюка до дверий у сад*) Стрівайте! Капелюх лишіть тут. (*здіймає з нього капелюх*).

Цюк: Ага, капелюх має бути зрадником усього. Слухай-но, гусочко, тільки не доводь справи задалеко!

Нюся: Не журіться, вже я з тим справлюся.

Цюк: Га, то я вмиваю руки, — вина не моя. Нехаї діється, що хоче. (*йде геть*).

Нюся: (*біжить до вікна і дивиться через заслону*) Ах, секретар зупинив його, а він хоче вирватися від нього (*відходить швидко у ліворуч, звертає крісло спинкою до сцени і кладе на ньому капелюх*) Ось так, повинен запримітити. (*обережененько дивиться у вікно*) За що б так тепер узятися? (*оглядається довкола*) От погано, що нема під рукою якої книжки або робітки. От вже йде. (*прислухується*) У двох розмовляють. (*йде в сад і підслухує під дверми*).

ЯВА 8.

Нюся, Ярема і Василь.

(*Ярема і Василь входять головними дверми*).

Ярема: (*входить швидко, ніби схвильований*) Так? Ти не знаєш нічого? Так? А деж се пані?

Василь: Пані якраз були і.. (*оглядається і запримітив на кріслі капелюх, підходить і хоче його заслонити, потім бере його і ховає за собою*).

Нюся: (*входить і наче заплакана*) Ах, Ярема, (*швидко підходить до його*).

Ярема: (*зупиняє її, коротко і вороже*) Гаразд, гаразд, добродійко, поговоримо з собою.

Нюся: (*до себе, весело*) Ах, Господоньку! Він заздрісний. (*голосно, але непевно*) Що з тобою, мій голубе?

Ярема: Зараз знатимеш!

Василь: (*усунувшися трохи, показує, сміючися, капелюх*).

Ярема: Василю! Іди геть і уважай — хто б не питався за мною, — нема мене до... (*відвертається і запримітив як Василь показує Нюсі капелюх, наче скажений кидається на нього і вириває капелюх*) Га! А то що таке? Чий се капелюх?

Василь: (*усміхається, дивлячись на Нюсю*) Сей капелюх то...

Ярема: (*тягне раптовно Василя на перід сцени*) Що? Ти, діду, хочеш мене обманювати?

Нюся: Чудесно!

Ярема: (*до Василя*) Геть! Ми ще поговоримо!

Василь: До ваших послуг! (*йде геть здивовано хитаючи головою*).

Ярема: (*держить капелюх перед Нюсею і говорить сердито*) Ну, і щож, моя добродійко?

Нюся: (*зводить очі в низ і ніби боїться*).

Ярема: (*ще дужче*) Ну, добродійко, що скажете на сей капелюх?

Нюся: На сей капелюх? На сей капелюх я нічого не скажу.

Ярема: (*з трагічним сміхом*) Ну, дивіться, люди добрі! На такий великий капелюх вона нічого не каже! (*мовчанка*) А як-би так властитель сього капелюха був тут, то що-б ви сказали?

Нюся: Господоньку! А щож-би? Нічого.

Ярема: (*наче здивований*) Вона сказала би: Господоньку! А щож би? Нічого!... (*біснувато сміючися*) Ха-ха-ха Як то ся нікчемна гадюка крутить!

Нюся: (*захоплена, у бік*) Ах, він чудесно заздрісний!

Ярема: Я не хотів своїм очам вірити, як дивився на се відтіль, з вулиці. Я думав, що се мана, що се поганий сон; ах, яке страшне пробудження!... (*підносить капелюх у гору і сміється*) О, се була незрівнана картина. Ну, добродійко, чогож ви такі збентежені? Будьласка, дайте відповідь!

Нюся: (*звівши очі в низ*) А щож мені казати?

Ярема: (*з притиском*) Що вам казати? О, як ся зрадлива гадюка прикидається невинною!

Нюся: (*надзвичайно щаслива — у бік*) Зрадлива гадюка! Ах, я-б його поцілувала!

Ярема: Ха-ха-ха! А може ви хочете, щоби я пішов собі геть, щоби вам можна було сю сердечну сцену наново ще повторити?

Нюся: (*щиро*) Алеж я зовсім не розумію?

Ярема: І я, дурний, вірив в честність такої...

Нюся: (*з докором*) Слухай, ти Яремо...

Ярема: Тихо!

Нюся: (*здивовано*) Ах!

Ярема: Га, чорт і пекло! Ось тобі, і вірність нікчемної гадюки!

Нюся: (*трівожно*) Яремку! Вибачай, але я не дозволю...

Ярема: Де се той, що наважився на мою честь? Я найду його а тоді горе йому! (*побачив на столі ніж, схоплює його*) А!

Нюся: (*у великому страху тікає перед Яремою*) Ах! Господоньку! — Яремку! Заспокійся!...

Ярема: (*наливає в склянку води*) Годі вже, моя добродійко! Не хочете мені виявити, де є той клятий убійник мого щастя, так буде край усьому! (*виймає з гаманця порошок в папірци і сипле його у склянку*).

Нюся: Та слухай-же, що я кажу... Таж се все тільки... (*підходить до його*).

Ярема: Геть, ані слова! Га, і деж тепер знайдеш любов, вірність і чесність?! Хиба за далекими горами, за широкими морями, поміж дикунами, — та де! і там її немає!...

Нюся: (*крізь сльози, у бік*) Ах, Господоньку, і що се буде з того? Я-ж не думала, щоб він

був аж так дуже... (*слідкує за Яремою*) А може вже заспокоїться.

Ярема: (*мішаючи порошок, трагічно*) Ну, а тепер пращай нікчемний світе!

Нюся: (*налякана*) Ісусе Христе! Яремку!

Ярема: (*біснувато сміється*) Ха-ха-ха! Ну, кляте пекло, бери свою жертву! (*бере швидко склянку і звертається до Нюсі*) Пийте добродійко!

Нюся: (*тремтить*) Я... я...

Ярема: Половина для вас, а друга половина для мене!

Нюся: (*з переляку не може говорити*) Пане... пробі... себ-то я хотіла...

Ярема: (*із страшним поглядом і тоном*) Се порошок зовсім нешкідливий. (*приказуючо*) Спробуйте. Він нас помирить! (*підходить*).

Нюся: Отрута?! Ти хочеш мене строіти? Рятуйте! (*біжить в глибину сцени*) Дядечку! Рятуйте! Він хоче мене... (*паде в обійми Цюка, що саме увіходе*).

Ярема: (*відходить у бік і ставить склянку на столику*).

ЯВА 9.

Тії і Цюк.

Цюк: (*у свойому звичайному вбранню*) Здоров, здоров, Яремку! Ну, голубонько, що з тобою? Чого ти?

Нюся: (*слабим голосом, крізь сльози*) Ах, дядечку, дядечку, він, Яремко...

Цюк: Ну, і щож там той Яремко? Здоров, докторе! Ого. як бачу, я попав на якусь немилу сімейну сцену. Га? Що? Як?

Нюся: Ах, дядечку, як би ви знали...

Цюк: Я нічого не хочу знати; до сімейних сцен я не мішаюся.

Нюся: *(плаче)* Ах, Боже, *(паде на канапу і закриває лице)*.

Цюк: (*дає Яремкови знак, що вже досить того*) Ну, щож там, Яремку?

Яремко: (*холодно*) Мій пане Цюк, як-раз до речі ви приїхали; я зараз розкажу вам...

Цюк: (*миротворно*) Ет, шо там багато розказувати... Я вже догадуюся, що трапилось... Мабуть пан доктор занадто глибоко зазирнув в очі якійсь гарній пацієнтці і от..

Ярема: (*коротко*) Ви помиляєтеся!

Цюк: (*теж так*) Се дуже приємно!

Нюся: (*трохи підніма́ється і говорить крізь сльози*) Ах, дядечку, сього за багато... Мені жаль...

Цюк: Ну, ну, моя голубонько, заспокійся, ми тут все зведемо на праву путь...

Нюся: Ах, Господи! Ладнайте ви самі; я не можу. Виявіть йому все, таж ви знаєте...

Цюк: Егеж, я знаю про все і...

Ярема: (*гостро, здивований*) Як се, мій добродію, значить, ви знали?..

Цюк: (*сміється*) Авжеж, я знав, тай ти...

Ярема: Значить ви були в змові з тою зрадницею?

Цюк: (*потакує головою усміхнений*) Егеж, егеж, я був з нею в змові, а тепер...

Ярема: Га, смерть і пекло! Зрада, чорна зрада з усіх боків!...

Цюк: (*як висше*) Егеж, зрада, зрада! (*у бік*) Він чудесно грає!...

Ярема: (*з розпукою*) А! Проклятий світе! Скрізь брехня і обман! Га, пропадай віро в чесність і праведність!

Цюк: (*трохи збентежений*) Слухай-но, докторе, буде вже, годі!

Ярема: (*як вище*) Геть, а то я забуду на ваше сиве волосся!...

Цюк: (*здивований*) Чи се жарт чи правда?

Ярема: (*як вище*) Ах, ти діду, як можеш питатися в такій серйозній хвилі чи се на правду? Га! Твій вчинок запише історія червоними буквами на осторогу всім жонатим і...

Цюк: (*кінчить*) Дурням! (*до Нюсі*). Сей чоловік збожеволів, чи що?

Нюся (*трівожно*) Ах, дядечку, дядечку!...

Цюк: Та дай мені спокій, не скигли, бо я сам ще збожеволію!... (*до Яреми з комічним усміхом*) Мій пане докторе, я повинен вам сказати...

Ярема: Нема вам що казати, тільки ви беріть собі свою небогу і гайда, бо я кидаю сей дім раз на завжди! (*йде у свою кімнату*).

Цюк: (*дивиться за ним здивовано*) Ет, я сам не знаю, що зі мною діється; чи се сон, чи ява? Сей чоловік сатаніє так, начеб його справді скаженина заздрости напосіла. І ти кажеш, що він ще не заздрісний? Він божеволіє від заздрощів...

Нюся: Ах, правда, правда, гірше, ніж Отелло! Яж сього не знала...

Цюк: Ну, так тепер вже знаєш... (*сідає біля стола*).

Нюся: Ах, Боже, Боже! (*закриває лице*).

Цюк: Ет, кинь вже раз йойкати! (*бере склянку, що Ярема поставив і пє*) Годі вже... (*дивиться на дно склянки і нюхає*) Що се, до біса, було в тій склянці?

Нюся: (*схоплюється швиденько і дивиться з ляком на Цюка*) Ісусе Христе!

Цюк: Що таке?

Нюся: (*біжить до нього*) Не пийте!

Цюк: (*сміється*) Коли-ж бо я випив вже! І що се було?

Нюся: (*з криком*) Отрута!

Цюк: (*вражений дивиться на неї*) Не говори дурниць!

Нюся: Ах, Боже, Боже!

Цюк: (*лихий*) Е, та ти кажи навпростець. Тут не до жартів!

Нюся: Отрута, отрута, розведений аршеник!

Цюк: (*хоче встати, але не може*) Ах, Господи! Молока! Давайте швидко молока! Молока!

Нюся: (*швидко у головні двері*) Молока! Молока!

Цюк: (*блудним поглядом дивиться перед себе*) Ой, ой! Невже справді? А чомуж би ні! Ойой! (*схоплюється раптовно за живіт*) Ах! Йой! Авжеж, напевно! Рятуйте! Молока! Молока! (*мацає живіт*) Ого, ого, вже кисне! От горе! І за чим мені було їхати сюди? Щоби... Ах!.. Щоби в тім божевільнім домі згинути нікчемною смертю... Але ні, ні, се не правда, се не може бути отрута. (*знов мацає*

себе по животі) Йой! Йой! Ось тут так рве, так ріже!... Пробі! Йой! Йой! Ого, вже чую її силу! Рятуйте! Рятуйте! Смерть!

ЯВА 10.

Цюк і Ярема.

Ярема: (*оглядається обережно*) Дядечко, що з вами? Чого се ви кличете, щоб вас рятувати?

Цюк: (*схоплюється мов біснуватий*) Харцизяко!

Ярема: Щож з вами? Що сталося?

Цюк: Отруту маю! Отруту!

Ярема: Яким способом і відкіль?

Цюк: А от була в сій проклятій склянці.

Ярема! Ха-ха-ха! Ну, заспокійтеся, в тій склянці отрути не було!

Цюк: (*видивився на нього*) Як?

Ярема: Се був лиш зовсім безгрішний порошок — цукор!

Цюк: (*схоплюється з сумнівом*) Ти кажеж правду?

Ярема: Я всипав був у склянку мілкого цукру, щоби усю сцену громами вкрасити!

Цюк: (*лихий, ходить швидко*) От, що се за дурниці!... — Ну, але се на правду в мене в середині отрути немає?

Ярема: Авжеж — ні. Я ж не бувби такий спокійний, як-би се справді отрута. А признайте самі, що треба було більш радикального лічення, щоби Нюсю відвести від сеї дивної думки...

Цюк: Перший і останний раз у свойому життю я грав комедію І буде з мене.

Ярема: Цитьте назад і прикидайтеся, що вже з вами кінець!

Цюк: Е, за се спасибі!

Ярема: Зробіть се для мене, тільки не зрадьте себе за рані.

Цюк: О, ні, ні!

ЯВА 11.

Тії і Нюся.

Нюся: (*входить швидко із склянкою молока*) Ось вам.. (*побачила Яремка і зупинилася*) Ах, Боже!

Ярема: Молоко, гаразд. (*пє*).

Цюк: (*стримуючи сміх, у бік*) Ось тобі: Я строєний, а він пє молоко, щоби мені покращало!

Ярема: Дружинонько кохана, од щирого серця дякую за молоко. Чудесно. Я вже давно не пив такого!

Нюся: Алеж дядечко... Прошу.. рятуйте!

Цюк: Нюсю! Мені здається, що доктор і тебе і мене вже вилічив.

Нюся: (*поглянула любенько*) Яремку!

Ярема: (*лагідно і закохано*) Моя кохана голубонько!

Нюся: Ах, ви! (*дивиться на Цюка і спускає погляд*) Се ви так жартували собі з мене!

Цюк: А ти як міркуєш?

Нюся: Дядечку! (*засоромлена подає йому руку*).

Цюк: Бачиш, дитинонько, що заздрість, се пекельна мара, не згадуйже більш про неї.

Нюся: Авжеж, ніколи!

Цюк: А що, ти вдоволена з проби?

Нюся: Прошу вас, не згадуйте вже про се.

Цюк: Справді, мені аж мороз поза шкуру йде на згадку, що доктор... Алеж бо грав — природно!

Ярема: (*сміючися*) І ви, дядьку, теж мали чудово-природний момент..

Цюк: Егеж, правда, що і я можу бути природний!... Гм! Що? А ти памятай собі, — не кажи мені більш ніколи: „він не заздрісний!"

Нюся: Не буду, не буду, дядечку!..

Завіса. — Кінець

У Львові, 22. люгого 1922 р.